

ZLATOROG.

PLANINSKA PRAVLJICA.

SPISAL

R. BAUMBACH.

Z DOVOLJENJEM PISATELJEVIM IN ZALOŽNIKOVIM

PRELOŽIL

ANTON FUNTEK.

A handwritten signature in black ink, reading "Ivan Cukovnik". The signature is written in a cursive style with a small flourish at the end.

V LJUBLJANI.

NATISNILA IN ZALOŽILA IG. v. KLEINMAYR & BAMBERG

1886.

1881

II, 8, 9

OPOMBE.

Pisatelj predstoječega dela, Rudolf Baumbach, napisal je na tem mestu nekoliko opomb, katere so v prvi vrsti namenjene nemškemu čitateljstvu, katere pa v slovenskem «Zlatorogu» lahko izpuščam z mirno vestjo. Pravljičica o Zlatorogu, kateri je nemški pesnik dal prekrasno, vse-skozi umeteljno dovršeno obliko, itak še živi po górenje-soški dolini, in bajna bitja, kakor so Rojenice, Čatež, Škrat pozná tudi priprosti Slovenec. Ravno takó pravljice o Petru Klepci, kralji Matjaži, lepi Vidi, katerih se omenja v «Zlatorogu».

Menj znana pa utegnejo biti nekatera rastlinska imena, katera mi je blagovolil poslati velečestiti gospod profesor Fr. Erjavec, da jih porabim v svojem prevodu. Po njegovem nasvetu rabil sem za nemško *Kohlröschen* slovensko «murko»; za *Crocusbliithe* «mrázovo sestřico»; za *Rhododendron* ali *Alpenrose* «sleč»; za *Gemswurz* «obstret»; za *Alraunwurzel* «tolsti koren» (blenovina, drstlivka); za *Mannsschild* «oklòp»; za *Mannsstreu* «stóglav»; za *Ranunkel* «slanovrat» in za *Alpenrebe* «srobotino».

Da moj prevod na mnogih mestih ne izraža popolnem divne lepote izvirkové to mi je dobro znano; ali trudil sem se po svoji moči, da slovenskemu čitateljstvu podam vsaj primeroma dober prevod. Dolžnost mi je na tem mestu izreči svojo srčno zahvalo gospodu profesorju Fr. Erjavcu, kakor tudi gospodu profesorju Fr. Levcu, kateri poslednji mi je z mnogimi nasveti lajšal moje pre-
vajanje!

Anton Funtek.

ZLATOROG.

*Pozdrávljen mi srčno, Triglav čestiti!
Tri glave dvigaš drzno do nebá
Kot bog, čegár imé ti je nosíti,
In vsaka nosi krono od snegá.*

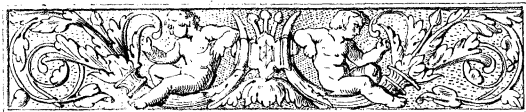
*Molcé orjáki zró me v led zaviti,
Kadàr na tebi mi srcé igra;
Itálija pod mánoj v solnčnem sviti
Pozdrávlja me in sinji val morjá.*

*V prodólih žije ti pravljíca siva,
Takó otóžno in takó ljubó,
Kot bi tožila deva ljubeznjiva.*

*In glásov njénih vzdíhanje bridkó
Iz pesni moje mèhko naj odzítva,
Moj spev spomín preteklih dnij naj bo!*

*Ovîla megló je krog belih kron
Noč tèmna na Triglavu gòri;
Sedaj pa nevoljna zapúšča svoj tron
In zvezde trepéčejo v zòri.
Ognjeno čez robe sivih skal
Dviguje se solnca žar svetál;
V njem mora noč umreti.*

*Na tisoč kosmičev megléni ovòj
Lehkòtno delí se in vlažno
In kakor preplašen golobji ròj
Beží pred ujédo sovražno:
Takó meglíce se spúščajo v beg
In zláto Triglavu zablísne sneg
Na témenu kraljévem.*

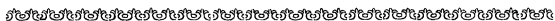

*In sredi gozda droben spév
V nebó pošilja zéba,
In ž njim potóka šumljá odmév,
Kot daljno petje z neba.
Gozdár zeléni, detal vmes,
Pa kljuje, trka v smolni les
In glasno takt nabíja.*

*A véverka po deblu, glej!
Dreví se gibko, spretno;
Ž njo skače polh od vej do vej
Prav gibčno in okrétno.
Po svoje žvižga miš glasno,
Možíčka, snaži si bradó
In rije po korénih.*

*A gori, kjer dviga pečevje se v zrak,
Kjer stena nobena ne zná se,
Tam vije políce smaragdne se trak,
Tam jáderna koza se pase. —
Takó prirodo je sèn nocoj
Okrêpčal in po njej pokoj
Kraljuje v jutru zornem.*

* * *

*Tam gori v zraku, kaj plava prostó
Dol v vedno ožjem krogi?
Oh divji ropar, oh jastreb je tó, —
Zdaj skrijte se ptiči ubogi!
Lisják po hosti se plazi zvit,
Prihúljen na drévu ždi bistrovd,
Ž njim volk preži na žrtve.*

*In kvišku se drzno vzpénja mož
Med stívimi skalámi,
On nosi v desni oster nož,
On nósi puško na rámi.
Kdor more, zdaj béži na varen kraj
Končán je mir, v goràh sedaj
Prične se ljuto klanje!*

*Sred jelóvja, koder mah zeleni
Bujno raste ob skalah razsutih,
Kjer vijó se korentne črne
In lepéna sočnato grmičje
Čvrsto klije med omejem modrim,
Tam lehkotno stopa čvrst mladénič
Puška svetla na njegovih rami,
Ostrobrušen nož, jelénorožen,
Svetli krivec na klobuku lovskem,
To vse priča tí na prvi pógled,
Da mladénič lovec je po stanu.
Glej, kakó po skalah in po grušči
Smelo stopa, smelo in pa krepko!
Pač režé mu draste pred nogámi,
On pa skače čéznje v drznih skokih
In držéč se šibkega latróvja*

*Rúševje na steno kamenito.
Čudne lovcu pač oči so: Mile
Kot otroku, bistre kot sokólu!*

*Zdaj pa sede tjà na panj podrta
In na svetli puški od zaklópa
Ruto pestro, svílenu odvíje,
In orodje vse za lov pregleda,
In pregléda tudi čevlje težke,
Potlej nagne čutarico polno,
In okrêpčan po požírku čvrstem
Pleza smelo dalje po skalóvi.*

*Strme skale so in vedno strmlje,
Ozka steza je in vedno ožja.
Steza? — Kje pač steza tu pozná se?
Dalje! táko lovčevu je gáslo,
Srčnost, ogenj, to sta mu vodníka,
Lehno, svestno vzpenja se mladénič.
Zdaj dospéje do police ozke,
Stena spredaj, zadaj zrak je sinji,
Pod nogámi pa brezdánje žrelo,
Zdaj čez širno se ziját požene,
Zdaj predrzno vzpenja se po žlebu,*

*Ozkcem, strmem, dimniku podobnem,
Segne kvišku naposled z desnico,
Zgrabi trde kámene ostríne,
Drzen skok, in glej! na rob dospel je!*

*Toda kaj li zrè takó osupel?
Mari to je morje kameníto,
Koje onstran je uzrèti ménil?
Ní! Položje se pred njim razgrinja
Brstno, s tisoč cveti posejáno.*

*Ní še lovec videl vrtov tacih!
Kar po lokah in prisójnih rebrih
Vzgaja Triglav plemenitih cvetov,
Kar jih klije v snegu in ob virih,
Vsi so tú na solnčnem vrtu zbrani:
Modri zvončki, pisane ustnádce,
Mak rumèni, beli slanovrati,
Sleč rudéči in obstret vonjéva,
Modri stóglav in skrlatni svedrec,
Vmes očníce zvézdica srebrna.
Kjer dvigúje se iz trave skala,
Brž pretkáva jo srobòt z ovójem,
Brž na glavo kápico dajó jej*

*Kreč, oklop in klinčnica dišéca.
Hrošči, pestri kakor božji stolec,
Jasni, kakor živi dragi kamni,
Po peréscih lazijo počasi
In metúlji vmes rudéceóki,
Ki imé jim je po solnčnem bogu,
Iz cvetličja srkajo slaščice.
Živo lovcu zaiskri okó se,
Živo skloni se do zemlje cvetne,
Da utrgal za klobúk bi šopek.
Čuj, kar spodaj zašumi v grmóvji
In počasi izmed slečnih grmov
Stopa divjih koz brezskrbna tolpa
Ne slutéč, da je nevarnost blizu.*

*So li sanje? Morda Škrat hudobni
Lovca hoče mladega slepiti?
So li koze res, ki tu pasó se?
Kakor páden sneg, takó so bele
In vodníku njih neskrbni tolpi
Glavo zlata krásita rogóva.*

*Za planínsko vrbo pokleknivši
Urno dvigne svojo puško lovec.*

« Zvesto slušal bom besede tvoje,
« Skrbno čedi prizanašal tvoji,
« Toda kdo si, ti gospa nevidna,
« Ki varuješ vrtič ta zelêni
« In kozâ v njem tolpo čudovito?»

*Pazno kakor srna ob porohji
Prisluškuje lovec, a brez uspeha.
Skalne stene dvigajo molčé se
In jedino víra žuborenje
Bije v čistih glasih na uhó mu.*

*Pri studenci lovec zdaj poklekne.
Pije čisto vodo kar s perišča,
Zviije šopek iz srebrnih zvezdic,
Modrih stóglav in rudečih klinčkov,
Vtakne šopek si za pokrivalo,
In v spomín si kraj ta utisnúši
Gre nizdoli. Tam pri skalnih robih
V stran zavije in za njimi zgine.*

*Zdaj pa z nova v grmičih zablísne,
Zlatorógi beli kozel z nova
Koze svoje vodi na planico.*

*V dalji pokne strel; grmèc oglási
Tisoč skal se mu v odgovor gnjeven,
Toda mirno pasejo se koze,
Mirno tudi kozel zlatorógi.
Saj vedó pač, da mogočna bitja
Skrbno vrt svoj čuvajo zeleni,
Skrbno tudi belo čedo svojo!*

*Na Komni je nocój vesel večer!
Prišel je namreč iz doline trentske
K pastirjem v gosti čvrst planinski lovec
In s saboj kozla je kot plen prinesel.
Na močni kljuki zdaj visi živál,
V kotličí pa bakrenem, začrnelem,
Ki plamen liže ga z jeztkom žarnim,
Šumí, kipi in kuha se drobóvje.
Molčé pastirji, glej! sedé v okróžji
In željno ustne ližejo bradáte.*

*Ponóсно lovцу bliskajo oči se,
Saj vstrelil danes je še drugo zvér,
Ki v sebi strtnja volčjo lákomnost,
Lisičjo zvitost, divje mačke gibčnost!
Brez glasa je, na skok pripravljena*

*Prežala z vej, zakrta skoro v listji,
Oči pa so gorele jej kot oglje
In ravno médnje lovec s spretno roko
Poslal je vročo kroglo jej v možgane
In krvavèč je padel ris na zemljo.*

*«Pač to je strel bil mojstersk, moram reči!
«Takó pred leti tridesetimi
«Samó še jaz sem streljal, drugi nihče!
«A zdaj sem star, divjácini v posmeh!
«Pred mano pase koza brez skrbí se,
«Možlčka zajec smelo mi pred nosom,
«Lisják lagôtno šeta pred menój.
«Samó še drozgom sem nevaren zdaj
«In tolstim polhom, ki hudič jih pase.»*

*Takó velí star mož^s in dreza v ogenj
In meče v kôtel brinovíce zrele.
Sicèr pri kúhi gospodínji Špela,
Nocój pa mirno tàm na klópicí
Poslúša, kaj se možki menijo.
Opravek njen prevzel je stari Jaka,
Ki gori ovce pase na planínah.
Izprosíl si je kúho kot ljubav,*

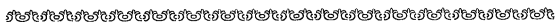
*Menč, da nema božji svet nikogar,
Ki bolje bi divjačino napravljal. —
Glej, baš je segel z vilicami v kôtel,
Nasadil kos, razrezal brž ga z nožem,
Pokusil, in z glavó kimaje dél:
«Bo že! Pričnite! Bog vam blagoslôvi!»
Tegà pastirjem treba ni veléti
Posebej še; vsak delež vzame svoj
Pa jé po dolgem času spet slaščico.
A stari Jaka stopi k svoji skrinji
In stika v njej, pa naposled se vrne.
Napolnjen vrč z dišécim brinovcem
Prinêse k ognju, tiho se smejóč.
Razdávčen starec ni, da baš dejal bi,
Samó zarad divjačine je tak,
A jutri bo kesal gotóvo se!
Od ust do ust gré vrč, vsakdó pohvali
Pijačo, bolj pa njega, ki jo dal je.*

*«Poslušaj ti,» takó spet reče starec,
«Poslušaj dobro me, ti lovec trentski,
«Kar ti svetújem. Glej, pred solnčnim vzhodom
«V dolino greva midva, jaz in Špela,
«In z nama pojde tudi sedem družih,*

«Ker jutri bo, to veš pač, opasilo,
«In tukaj naša Špela rada pleše.
«Na praznik ta pridere skupaj mladež
«Iz vsake vasi, sléherne planíne
«In vsà dreví se v hišo gospodínje naše.
«Bogata pač je mati Katra res!
«Pri soškem mostu ti ima gostílno,
«Poljá dovolj, a krav nad sto gotovo!
«Povabila nas je za jutri večer
«Na ples in jed. Če greš, ne bo ti žal.
«Tvoj tolsti kozel bo jej baš na róko,
«In če zagleda rísov meh celó,
«Rudeče krzno, črnolisasto,
«Potem, to rečem, boš vesel plačila.
«Le pojdi, lovec! Res ne boš kesal se.»

Prikíma lovec in velí: «Pojdèm.
«Gostílno že poznam na soškem bregu,
«Ker stara Barba, koja gospodínji
«Ondí, je bila moja krstna kuma.
«V poprejšnjih letih bil sem često tam,
«A potlej šel sem služít na Koroško
«In od tedaj še nisem videl Barbe.
«Pa vender ni mi v tem umrla že?»

Odkíma stari Jaka mu rekoč:
«*O tej je dobro, to boš jutri videl*
«*Na lastne oči. Zdaj dovolj o tem,*
«*Kar vkuř gremò.*» — *Potem pa se reži:*
«*In tudi nekaj družega boš videl,*
«*Pa ne le starih bab! Pregóvor pravi:*
«*Star človek, star denar in staro pravo*
«*To vredno je číslanja. Nu, jaz ménim,*
«*Da mlado časih tudi ni baš slabo. —*
«*Domóv je plavolasa Jérica*
«*Prišlà krčmárki spet iz samostana*
«*In jej pomaga zdaj pri gospodinjstvu.*
«*To ti igrača je kot iz sladkorja,*
«*In pa » — to deje stavec zdaj oprézno,*
«*Ker jezno blíska se okó planínki*
«*In krčevíto stiska rožni ustni —*
«*In pa, da nema lãs takó rumênih,*
«*Gotóvo bila bi deklè najlepša*
«*Izmed deklet, takó pa je le — druga.»*
To rekši stavec zvito namežíkne
Rujavolasi Špeli in okó se
Povési samoljúbnemu dekletu.

«*Čuj Špela, » jame stari Jaka spet,*
«*Sicer ti gredo usta kakor malin,*

«Nocój pa sloniš brez glasú pri ognji.
«Zapoj nam kaj, da čul te vender gost bo!
«Zapoj pravljico nam o lepi Vidi,
«Ki šla z zamorcem je čez plan morjá
«H kraljici španjski. — Glej, ti poješ pesmij
«Dovolj! Zapoj o Marku kraljeviči,
«O Petru Klepci in o kralj Matjaži,
«Kateri daleč tam na Ogorskem
«Za mizo spi v duplini. — Urno Špela!»

*S početka brani se planinka lepa,
Kot sploh dekléta, a ko tuji lovec
Prijazno prosi jo, tedaj privoli.
Vskočtúši vrže si rujávi kiti,
S katerih traki se igrála je,
Nazáj, in ž njenih ust živórudécih
Glasí srebrno se, kot kos bi pel:*

*Pri šumnem potóku Anka stoji,
Predrznò Janez se spenja s čerí;
Na rami nosi kozla z višáv,
Klobúk vihtí jej v srčen pozdrav,
Klobúk s planinskim cvetjem.*

Smejóč podá mu Anka rokó:
« Pokaži, kaj si prinesel s sebó? »
« O sleče samó in svédrečev cvet »
« In same očnice in sámó obstrét »
« In nič triglávskih rožic? »

Odkíma Janez in dé takó:
« Gorjé mu, kdor trga rožo tó! »
« Iz Zlatorogove krvi »
« Pogánja rastlina skrivnóstna ti, »
« Rudeči cvet triglávski. »

« In kdor ugléda kozla kdaj, »
« Obrne se in gré nazáj. »
» Vzhitéti pógled ne smé nobèn »
« V čarôbni vrtič belih žen, »
« Ki Zlatorog ga čuva. »

« In kdor le kozla obstrelí, »
« Živoljenje on takój zgubí. — »
« Oj Anka, tí moj srčni žar, »
« Zahtévaj vse, tegà nikár, »
« Triglávске rože nikdar! — »

Krog usten Anki prikáže se jok :
« *O pojdi mi ti in Zlatorog!*
« *Kdor fant je čvrst, krepák in tvrd,*
« *Kaj déne žen mu belih srd? —*
« *Po cvet triglávski idi!*

« *In če mi ne prinêseš rož,*
« *Pa z mánoj mílil se ne boš.*
« *Oj z Bogom, Janez, z Bogom mi! »*
To Anka dé in ga pustí.
A lovec gré na vrhe.

Pri šumnem potóku Anka stoji
In joka in gleda sive čerí:
« *Mar prišel, mar prišel moj Janez bo?*
« *Oh, tretji dan že danes bo,*
« *Kar zginil je na vrhe.»*

Zakrj si, Anka, obráz rosán,
Prišel pač Janez ne bó na plán,
Prišel pač Janez ne bode več,
On v brezdnu leží in cvet rudčč
Drži v rokàh premrlih.

*Od tega mnogo let mint,
Pri vodi šumni Anka stoji,
In kadar lovca jej spazi okó,
Smehljá se blazna in prosi takó:
« O daj mi rož triglávskih! »*

*S tem Špela je končála svojo pesem,
In glasna hvála vsèh jej je plačilo.
A trentski lovec vzame rožice,
Ki zjutraj jih nabral je, s pokrivala,
Pa dene jih planínki v naročáj.
« Imej jih, » reče jej s tresóčim glasom,
« Imej jih za plačilo! Toda če
« Ljubáv še jedno htéla bi storiti,
« Povej mi vse, kar čula si in veš
« O belih, blagih žen planínskem raji,
« O Zlatorogu in triglávski roži. »*

*Nasméje Špela se osrécèna,
Pa vtakne šopek si za nédrije
In že pričénja s pripovéstjo svojo,
Kar segne urno stari Jaka vmes
In reče z važnim glasom: « Bom že jaz
« Povedal vam povést o Zlatorógu,*

«*Ko jo najboljše vem, le pusti me!*
«*Vsi vsi poznate namreč Rojenice,*
«*Dobrotne bele žene, ki s pogórja*
«*Prihajajo v človeške kočice časih*
«*In srečo vanje nosijo in mir.*
«*Njihovo lice malokdó zagléda,*
«*Nikár pa še, da vrt njihov bi videl,*
«*Kjer bivajo v zelenji večno mladem.*
«*Kozá planínskíh snežnobeli tròp*
«*Skrbnó tam zemljo váruje čaròbno,*
«*In kozel vodi z zlatimi rogmi jih.*
«*Če pa približa kdo se, urno koze*
«*Nanj kámenje valé in žarni bliski*
«*Iz rog vodniku švigajo, da plašno*
«*Obrne mož se ter beží s planíne.*
«*Ubiti Zlatoróga ní baš lahko:*
«*Začáran je, a če ga vender raniš,*
«*Tedaj požene iz krvi njegové*
«*Triglávská roža, čárobno zelišče.*
«*Té rože kozel ránjeni najé se,*
«*In híпно zdrav je, kakor bil popred je.*
«*Zató pa vzpélo se ne bo nikomur,*
«*Da Zlatoroga bi zadél na smrt.*
«*Se vé, če vender se komú posréči,*

«Pripravite svoj sir in mlest mi pojte,
«Pa glejte, da se koze ne zgubé nam.
«Pač mari ste zaklétim gospodičnam!
«Zakládov tudi glédali ne boste,
«In zárad vas ne bo krivil se Škrat
«In zláta vam ne bode nosil, ne!
«Kakó pak! — Kmèt je revež bil in bo!
«Mar hočete, da vam povém, zakaj?
«Le poslušajte me, takó je bilo:

«Takaràt, ko Bog je vstvaril zemljo našo,
«In se rodilo vedno več ljudij je,
«Razglásil angelj je, njegov poslanec,
«Naj vsakdo pride pred nebeški stol,
«In to naj prosi, kar mu je najdrážje.
«Takó dojdè mi prvi tjà gospod
«In reče: «Bog, daj dobro mi in léhko
«V življenji mojem». Reče Bog: «Naj bo ti.»
«Dojdè pustínjak: «Bog, o daj mi dobro
«In léhko», reče tudi on. «Tegà
«Ni več», odvrne Bog, «to vzel gospod je.»
«Pa dé pustínjak: «Treba potrpeti.»
«In Bog velí: «Kar hočeš, to naj bo ti.»
«In dojde kmet in stopi pred Bogá:

«Bog, daj na sveti dobro mi in léhko!»
«Tegà ni davno več», odvrne Bog,
«To vzal gospod je». «Torej», reče kmet,
«Veljá mi potrpeti». — «Ni tegà
«Ni več», odvrne zopet Bog, «to vzal
«Nekóliko pred tabo je pustínjak.»
«Nató pa vzdihne kmétič: «O gorjé mi!»
«In Bog odvrne mu: «Takó naj bo ti». —
«Takó prišlo je in takó bo vedno:
«Gospod imá le dobro in lehkó,
«Pustínjak s pridom vedno potrpi,
«A kmétič jok imá in nejevoljo». —

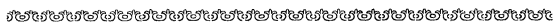
*Srčno smejó se vsi, ko Jaka neha,
In ker je ogenj davno vgasnil že,
Počtvat gredo z zadovoljnim srcem.
Možém se sanja o triglávski roži,
O belih kozah in zakládih skritih,
A lepa Špela sanja celo noč
Jedíno le o lovcu lepem, mladem.*

*Pri máteri Katri je gost premnog,
Gospod bogat in kmèt ubog.
Na ražnji suče se mesó,
V kotliču juha vrè glasno;
Ta dan pač nekaj spije se,
Nektera jed povžije se.*

*V Tolmín, Trbiž in Koborid
Krčmárke glas je vsem očit.
Kokoš ti vkuha v gosti riž,
Da težko boljše kje dobiš;
Na Vlaškem, Kranjskem po kletéh
Ne najdeš boljših vín od téh!
Zató pa ravno v krčmi tej
Pir tekne bolj, kot kje drugéj.*

*Ponôsnó jo vodil je potlej na ples
In Jerica ní ugovárjala vmes.
Glasnó gost hvalil je vsakatér
Krčmárke ubogljivo hčer,
A v srci svojem je mislil vsak,
Da lovec je vender velik bedák.*

*Krčmárka pa ljubo svoje srebró
Zaprla je zopet s tresočó rokó,
A vender strah je ní miníl,
Marveč jo ves dan še težíl.*

*Struna vriska,
Luč drhtí,
Piščal poje,
Pod grmí.*

*Kdo v sôbi prostráni dreví takó,
Kot listje bi v vetru plesálo?
Iz trentske doline lovec je to,
On pleše z Jerico zalo.
Srcé mu igrá, okó mu iskrí —
Lovec, lovec, čuvaj se tí!*

*Obráz mu zariúdel je čez in čez,
Ko strastno mladénki šepéče:
«Jaz têbe sem prôsil drzno na ples,
«Nikár ne závidaj mi sreče!*

*S položja dol
V dolinski vrt
Gleda lovec,
Na palico oprt;
Pod saboj vidi
Propáde črne,
V njih Soča valóve
Drevi srebrne.
Cerkvâ in hišic
Prijázni zidóvi
Mu zró kot s trave
Beli cvetóvi,
Nad sáboj vidi
Stv oblak
In ptice gorske
In sinji zrak.*

Če zvon se zgodaj
V nedeljo glási,
Trgajo klinčke
Dekléta v vási.
Klinčki rudeči
Na steblih zelenih
Kípé pri hišah
Iz čas rumenih.
Jérični klínčki
Že časa mnogo
Gledajo doli
S tiho togo,
Vénejo v boli
Sámi za-sé:
Cvetje jej lepše
Odeva lasé,

*Na sredi gozda
Potok šumi,
Pri njem samôtna
Špela sedi,
Podpira drhtêc
Čelo rosnó,
Misti jej brídke
Po glavi vró.*

*«Mar si rojêno
«Meni na bol,
«Sinje očésce
«Pod mánoj dol?
«Venčaj živòt si
«S svilo bogáto,
«Báhaj in diči
«Z oprávo se zlato,*

« *Uboga Špela* —
« *Gorjé, gorjé!*

« *Nočni duhóvi,*
« *Odprite zapàh,*
« *Dajte mi priti*
« *K zakládu v goràh!*
« *Vzêmite dušo,*
« *Samó do globín*
« *Pot mojo vodíte*
« *Tjà v Bogattn!*

« *Grašćino postávim*
« *Si od zlatá,*
« *V graščini pa vládam*
« *Žlahtna gospá.*
« *Rubíne nosim*
« *V rujávih laséh,*
« *Démante svetle*
« *Imám na prstéh.*
« *Grôfje in knezi*
« *Hité koperneči,*
« *Da jih ljubézen*
« *Môja osreči.*

«*Mati Katra, kaj li to je,*
«*Da z očesom porosenim*
«*Dete hodi vam po hiši,*
«*Da vi sami z mračnim čelom*
«*Ni beséde mi ne déste?*
«*Morda strijc vam je umrl,*
«*Morda strijna ali teta,*
«*Mar celó vam sodec vina*
«*Počil v kleti je po noči?*»

Táko vpraša stara Barba,
Njo zavrača mati Katra,
Jo zavrača, pa velí jej
Z jeznim licem, jeznim glasom:

«*Niti strijc mi ni umrl,*
«*Niti strijna ali teta,*

«Tudi sodec ni mi počil
«Doli v kleti — Bog zahváljen!
«Nego druga bol teži me,
«Druga žalost me skeli!

«Ni mi hotel noč preteklo
«Priti spanec in takó sem
«Ravno štela, kaj dobička
«Dale bodo češpe letos,
«Štela še kaj družega,
«Kar začújem v štetji svojem
«Na zeljšči šepetánje.
«Vstanem, splazim se do okna.
«Gledam doli in zaglédam
«Baš pod oknom: hčere svoje,
«Baš med lepim svojim zeljem
«V mesečini — možkega!

«Čakaj! mislim si, in jeklo
«Vzamem, gobo in netílo,
«Pa svetíla grem prižigat,
«A v hitrósti na rokó se
«Takrat vdárim s táko silo.
«Da še danes vsà bolí me.

*To je déla gospodinja,
Stara Barba pa počasi
Kima jej sè svo glavo.
«Saj sem déla, da takó bo,»
Reče potlej. «Res ní čuda,
«Ako čmerno se držíte
«In pa žolč se vam razlívá,
«Ker po noči ste pod oknom
«Svoje hčere vzrli lovca,
«Baš ko stal je sredi zelja!
«A mladóst pač res noróst je. —
«Le povejte, mati Katra,
«Ali vam pred dvajset leti
«Ní povšéči bilo vedno,
«Če je rajni vaš proséče
«Prišel trkat vam na okno?
«Hčerka tkè pač, kot je časih
«Mati préla, dé pregóvor.
«Vam sedáj kot gospodinja,
«Kot soproge in udóve
«Sega slava v vas deveto
«In takó bo tudi hčerka
«Ženski vsaki za zrcálo
«Vkljub teptanim zeljnim glavam.»*

Vpraša staro oskrbnico
«*Dej, kaj veš o louci trentske?*»
«*Mar so znani mu zakládi,*
«*Mar prináša Škrat zlatá mu,*
«*Kot kováču iz Tolmína?*»
«*Morda ima tolsti koren,*
«*Ali pa pri hiši kačo?*»

«*Nič tegà ne,*» reče starka,
«*Ali skrbno bitja višja*
«*Čuvajo nad njim povesódi:*
«*Kot otroku, kadar spava,*
«*Muhe brani skrbna mati,*
«*Baš takó ga tudi ona*
«*Vse nesréče čuvajo.*

«*Let je dobrih štirindvajset*
«*Že od tega, kar so v gozdu*
«*Našli neki dan mrlíča,*
«*Lovčev oče, vbogi Peter,*
«*Tam smeréko je podíral,*
«*Pa mu glávo je razbila,*
«*Oh, kakó li beli roki*
«*Vila je po njem udóva*

«*Ali tisti, komur stale*
«*So pri zibki Rojenice,*
«*Tisti, dokler nema krivde,*
«*V belih blagih žen je varstvu;*
«*Mile roke njih mu srečo*
«*Sipljejo in blagoslov!*
«*Mati Katra, le previdni*
«*Bóдите, prav res previdni*
«*In njegà ne odganjajte,*
«*Ki nemara vam na blágost*
«*Privodile so ga bele*
«*Blage žene v hišo vam!»*»

To jej starka dé previdna,
In molčé jo sluša Katra,
In molčé se spat uléže. —
Dober svet dojdè čez noč.

Vtôre jutro dôjde lovec,
Stopi zmočen pred krčmárko,
Pa jerébov jej na pródaj
Nudi z glasom negotovim.
Mati Katra pa iz žépa
Vzame tákrat krívec svetli,

*Čmerika cvete že premnogo časa,
Iz velih listov že kipe glavice
Ovčicam zlatim in pa veternicam.
Rumêno venča drenje se s kobúlci,
Rudêče vresje pa pokriva nežno
Z neštetimi cvetóvi hribe solnčne.
Že davno mraz je zginil iz doléne
In tudi sneg v goràh kopní že v jugu.
Še jeden dih in — tukaj bo vzpomlád!*

*Veseli rod meniščekov prosjáških,
Stržek rujávi, mili drobni ptiček,
Strnádi vsi in čopasti skrjánčki
Kričèč svoj dom zapúščajo in vrt,
Kjer prezimíli so in po cigánsko
Podí se v hosto ves njih pestri roj.*

*Od morja sèm in od lagúnske vode
Pri Ogljeji, od dévinskih močvirij
In od Tržiča sèm valé se jate
Labódov, pestrih rac in divjih gósj.
Kričč v podóbi trikota leté
Na ravni sever k tihim jézerom.*

*Todà v dolíno soško pómlad tudi
Seltoce druge vabi. Iz dežele vlaške
Mazáči, glumci, krámarji, slikárji
Prihájajo le-sèm. Od Koborida
Pa do Trbiža gredo svoja pota
In tam pri mostu v krčmi dobroznani
Jedó, pijó in plešejo ves dan.*

*I Nemce vidiš v jopičih z razporki;
Na strani tenke meče nosijo,
Na glavi kape z nojevim perésom.
Krepčáli so se v Padovi z modróstjo
In zdaj domóv kot doktorji ponósní
Hité in kot magistri preučèni,
Na soškem mostu v krčmi pa krepčájo
Na veke žejna grla si dijaška.*

*Mirú krčmárki ní do pozne nôči,
Pa vender ume z gostom slehernim
Kot umna žena góvor tak pričeti,
Da všeč mu je in vino mu sladi.
A če prispejo krámarji beneški
S konjiči težko otovorjenimi,
Tedaj krčmárka ima rok po tísoč
In kar le shramba, kar le klet premóre,
To na ponudbo je gospódom vlaškim,
Ker pač izbírčni so in sladkosnédni
Le-tí gospódje iz palač namôrskih!*

*Prav čudno pa smejí se stari Jaka,
Ko Benečáni v dol prihájajo.
On dobro vé, zakaj li zviti Vlahi
Ostávljajo paláče kameníte
Ter vsako leto stíkajo po gorah.*

*«Kaj ne», takó-le ženam dé in deklam,
Ko pri ognjišči snažijo posódo
In pozno v noč kolóvrate vrté še,
Kadàr on reže tréščice boróve, —
«Kaj ne, vé déste, da ti Benečáni
«Krošnjárijó od vási pa do vási,*

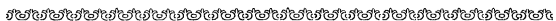
«*Ki v Bogatnu dvignejo zaklad.*
 «*In res ugleda nekđaj Zlatoroga!*
 «*Ob skalo drgnil se je bojaželjen*
 «*Z rogátim čelom, kot sploh to navádo*
 «*Imájo koze divje in domáče.*
 «*In potlej, ko pobegnil je v skalé,*
 «*Pa našel Vlah luskíno je na zemlji,*
 «*Takó drobnó, kot íma jo postrv,*
 «*In vso žaréčo. Toda te luskíne*
 «*Pač Benečán ne dal bi za tovóre*
 «*Obilo s svetlím zlatom obložene!*
 «*Ž njó namreč kot z bogóvsko šibico*
 «*Odprl je duri čárobne duplúne,*
 «*Napolnil vreče s sámó zlato rudo*
 «*In ž njimi vrnil se domòv na Vlaško.»*

Takó dé stavec, in pozórno žene
Poslušajo ga vzdihujóč na skrivnem.
Kar k plavolasi Jérici, ki pridno
V omaro spravlja kúpice pomúte,
Obrne Špela se in to z nasméhom
Polglasnim dé jej: «Lovec tvoj pa, mislim,
«Dosléj še ní dobil v goráh nikjer

« Nekdaj pri zibki so njegovi stale
« Usodne sestre z belimi ovoji;
« Nezgoda, nesreče ga varujejo,
« Brez straha sme loviti po njih gorah
« Kozé in srne in jerebe pestre,
« Na njih vrtiči pa si trga cvétov
« In jaz jih nosim, jaz v laséh!
« Takó je, Špela, pa nikár ne dvomi!»

Povési Špela gladko čelo svoje:
« Gospá si tí, a jaz sem dekla le.
« Tí déš: Takó je, prav in jaz verjamem.
« Pa čuditi se moram le, da lovec,
« Ki Rojenice ljubíjo takó ga,
« Prinaša vèn in vèn ti le cvétov
« Sè svojih potov! Mar vertžic zlatih
« Prinášal bi in bíserov nabránih,
« Ko zná ti za podzemeljske zakláde!
« A kreč, obstret, očnica, — divni cvéti!
« Resnično! Lovec tvoj je rahločuten!
« Kaj bo lí, dé si, mili Jérici
« Zlató rumeno ali lišp blesteči?
« Zlatá in blága íma na izbéro,
« Mar s cvetjem venča jej ruméne lasce,

«*Mar za vezilo jej nabira slečev,*
«*Mar v juterno poklanja jej očnice;*
«*Zarés, nevésti lóvčevi zavidam!*»

To Špela dé in predno Jérica
Nató še more odvrniti kaj,
Zbeží kot ôsa, ko je pičila.

*V soški krčmi zbira se mladina,
Bliska rádost, vriska mandolína,
In po taktu, hitro in počási
Tú mladenke plešejo iz vási,
Pleše tudi Jérica z dekléti,
Kot nad vódo góspica po leti.
In plesálci, to so dečki bodri!
Svetločrni dičijo jih kodri,
Bledo lice, jasno jim okó je,
Ustne pa so žíve, cvetne boje.
Iz Benétk so, koder mòrske péne
Jim paláče nosijo kamnéne;
Pol stotíne konj s prežlahtnim blagom
Tolpa hlapcev čuva jim pred pragom,
Pol stotíne, morda tudi čez,
In čuděč se vró gledálci vmes.*

*Ples ponéha. Tujec lep in mlad
K mizi svoji stopi na enkrat,
Pa natóči vina mérico,
Pa za roko prime Jérico
In šepéče, kot bi zvon odméval,
In laská se, kot bi slavec peval:*

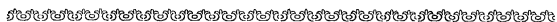
« Oj mladénka z zlatimi lasmi ti,
« Pred nočjó še moram dalje iti,
« Ali mislil bodem često vroče
« Na mladénko z mosta poleg Soče,
« Mislil zvesto na očésci sinji,
« Mislil oh! na ustnici rubínji,
« Nežni, drzni v čárobnem oboku,
« Kot obòk na Amorjevem loku.
« Oj darúj mi, dekle milo, predno
« Grem od todí z lásec cvetko jedno,
« Da na srci svojem jo skrbán
« Nosil bom na vek kot talisman.»

*V teh besedah žarno zarudéla
Cvet smehljáje deva z las je vzela,
Zvézdico je vzela srebro snežno,
Ledenikov večnih dete nežno.*

«*Mar ti misliš, da za šopek brsten*
«*Lanček menjam svoj in zlati prsten?*
«*Mar ti misliš, da ga bom žalila,*
«*Od kogar sem zlati lišp dobila?*
«*Glej! Prijázno pač domačo hčer*
«*Gost imeti hoče vsakatér;*
«*Toda té še dvakrat bolj čislám*
«*In prijázna bolj še biti znam,*
«*Ker gospódje to so plemeníti,*
«*Žensko ljúbav znajo pridobíti,*
«*Bolj kot on, ki danes in pa včeraj*
«*To le vzdíha: «Tebe ljubim zmeraj;*
«*Ki, če tudi žen je belih sín,*
«*Ki, če tudi pot vé v Bogatín,*
«*Ljubi svoji le očníc podája*
«*Ne pa pestrih biserov sijája. —*
«*Lovec, z Bogom! K gostom zopet grem,*
«*Vidíva se, toda kdaj, — ne vem.»*

S pikrim smehom se obrne urno
In za čelo on se prime burno.
Stisne pest in vèn drhtí mračn;
Na uhó mu bije smeh glasan.

*Bled naslóni se ob steno belo,
Kar začúti roko suho, vélo:
Mati Barba ž njó mu lice gládi,
Kot otroku, kadar joče v jadi.*

*«Kaj li bodo solze ti v očéh?
« Čud deklíjca je kot breznov sneg;
« Danes pada mrázno na rastlíne,
« Jutri v mladem solnčeci pogíne
« In z mladíke, ki jo krije led,
« Trgaš jutri belo cvetje spet.»*

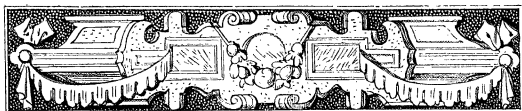
*«Res je,» deje starki lovec jadni,
« Nje besede so kot sneg vzpomládni,
« Ali sneg, oh, v breznu sneg in led,
« Tá srdíto páli nežni cvet!
« Mehka, nežna kakor cvetka mila
« Ljubav lovca trentskega je bila;
« Cvetke pa, ki strè jo snežna noč
« Ne vzbudí več jutri solnca moč.»*

*Léhno maje starka z glavo sivo,
Smeh igrá jej na obrázu živo:*

«*Ti s počétka se držiš temán,*
«*Konec pa je, vem, — poljub srčán!*»

Ali temno prédse lovec zrè:
«*Plesal naj bi, ko mi srce mrè?*
«*Če napóžil je pušico strup,*
«*Tákrat ničev je rešenja up!*
«*Kar je bilo, to pač tudi bodi.*
«*Pusti, Barba! Naj hitm od todi!*
«*Tu pokôpal sem premnogo nad,*
«*Tu izgúbil sem srcá zaklad,*
«*Ali naj le zdaj hitm iz hiše,*
«*Jérica, jaz pridem svoje dní še!*
«*Zláta hočeš, ne pa gôrskih rož,*
«*Prav, zakládov dosti zrla boš*
«*In strméla, ko pri hramu vašem*
«*Jaz konjiča belega odjašem,*
«*Ko zlatníkov pest kot majhen davec*
«*Dam za vina rújnega kozárec.*
«*In če lepa Jérica takrat*
«*Bo povšeči blisk in blesk ti zlat,*
«*Glej! ponôsno ti odjašem strani,*
«*Ti pa Vlahom ljúbica ostáni!»*

*Razpél je jug peróti
In vzlêtel od gorâ:
«Kraljica je na póti
«Iz daljnih deželâ.*

*«Labódje, lástavice,
«Krog njé se klánjajo».
Slovesno veternice
Nató pozvánjajo.*

*A mrázova sestrica
Glavico klanja zád;
Gorkó jej bleđa lica
Poljúblja dih krilat.*

*Po logu hrastje stari
Otresajo listjé,
V poldánskem solnčnem žari
Mušice krog brné.*

*In tisoč brstij cvête,
Odpira cvet se vsak,
In vse bori se, gnjête
Za žitje, žar in zrak.*

*A koder v srci čutêčem
Spev sanjal je drobán,
Tam vzbúja se v jutru žarêčem
In plava v solnčni dan.*

*Jaz tudi po solnčnem sveti
Poslal bi pesem sladkó,
Pa déti moram in péti,
Kakó je umrl nekdó!*

*Źug pihljá, v njem tečejo potočki,
Bele megle pádajo kot ptice
Obstreljene. Rujna zora vstaja
Na iztoku. Dan prihaja že.*

*Lovec trentski dvigne se s kamena.
Ní sinoči mogel več hoditi
V gosti tmtni in zató si v gozdu
Moral ude je krepčati trudne.
Zdaj ozrè se po ležišči svojem,
Zrè potem na bele snežne vrhe,
Prime puško in koráka kvišku.
Glej! kar v travi spomladánje sveži
Zaleskéče ključek mu spomládni,
In z upórnim smehom deje lovec:
«Dober znak si, cvetka ti rumena
«Onemu, ki stiče po zakladih.»*

*In že skloni se, da jo utrga,
Kar zagleda šmarni slak pred sabo,
Zél ponížno z modrimi cvetóvi.
Često še kot deček je nabiral
To zelišče máteri bolehni,
In pri srci se stori mu mílo.*

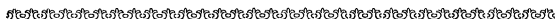
*«Mati!» deje tiho in okó mu
Blésti lepše od jutránje rôse,
In nje mili glas začúje v mislih,
Kakor čul ga je pred mnogo leti:
«Vrni v dol se; dèkle tvoje čaka,
«Kès, prebridek kès morí siroto,
«Vrni v dol se, lovec! Še je čas!»*

*On pomíšlja. Čuj, kar iz daljáv
Bije glas mu ženski na uhó:
«Lovec trentski, oj ne hodi dalje!
«Gori žuga smrt ti in poguba!»
Težko, glej, po skálah hrôpe ženska,
V pólunraku ní je moč spoznati.*

*«Jérica, mar tí si?» reče lovec,
In naspróti jej hití vesélo,*

*Z gromom pokne strel. Na zemljo zgrudi
 Zlatorog se in na hip razprhne,
 Koz plantnskih tolpa lehkonoğa.
 V drznih skokih dirja lovec k skalam,
 Kjer je padel kozel zlatorógi,
 A še enkrat glej, žival zadeta
 Dvigne s tal se in tedaj, ko lovec
 Puško svojo še nabija urno,
 Krvavéča skrrije se v skalóvi.
 Po krvi na zemlji gleda lovec,
 Ali mesto vročih krvnih kápelj
 Vidi cvéte pred sebjó skrlátne,
 Kakor videl jih nikoli ní.
 Na cvetice, žarne kot rubíni,
 Pógled z grozo mu strmí neznámo:
 « O gorjé mi! O — triglávske rože! »*

*Vender s silo se otrese straha
 In živóli sledi obstreljeni.
 To ní tēžko, saj triglávske rože
 Kášejo mu pot v krvávih cvetih.
 Više, vedno više sled rudeča
 Vodi ga in tēžko lovec hrôpe.
 Zdaj dospeje do police ozke,*

*Stena spredaj, zadaj zrak je sinji,
Pod nogámi pa brezdánje žrelo.
Kar zastópi Zlatorog mu stezo
Po čarôbnem zélišči ozdrávljen.
Zarni bliski švigajo iz rog mu
In omamljen zrè ga lovec trentski.
V krogih skale se vrté krog njega,
V krogih snežno venčani vrhóvi.
« Jerica! » še prikipt iz ust mu,
« Jerica! » še jekne tisočerno
Od skalóvja, potlej mir zavláda
In ponosno in počási spenja
Zlatorog se doli. Prost je pot.*

Čuješ li juga bučdnje nocej?
Čuješ li v gozdu tréskanje hoj?
O gorjé mu, kogar v goràh
Vjame vihárja ponočnega strah.
Žene móltte, móltte!

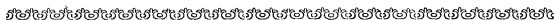
Jerica vije do krvi roké,
Jerici molijo ustne bledé:
«Ljubim te, ljubim, oh Bog ve, kakó,
«Tákrat odpústi mi, tákrat samó,
«Ljubček moj, vrni se, vrni!»

Pride, zgine noč dvakrat;
Jug molčí, dan sije zlat.
Mnogo na mostu ljudstva stoji,
Spodaj peneča Soča bobní,
Jerica gleda v valóve.

*Skopnèl je sneg, prepevali so slavci,
Prešèl je mesec mali traven, v hlevih
Pa múkala živína je nestrpno
Želèč si paše sočnate, planínske.
Kar dójdejo prepádeni pastirji
In strahovito prinesó novico,
Da zginili so pášniki triglávski.
In res je bilo. V morje kamenito
Zavili so se brstni trávnikí,
Zavile tudi kóčice planínske.*

*To vse pa storil je le Zlatorog;
Razsrjen grúdo je razríl z rogmí
Tedáj, ko divni vrt so na višávi
Užádljene pustile Rojentce*

*In s saboj vzele tudi kože bele.
Kam ž njimi šle so, nikedó ní zvedel. —
Dovòlj je skritih krajev na planínah,
Kamòr še živa duša ni stopila.*

*Doslej zakláda zlatega nihčè
Dobiti mogel ni še v Bogatínu.
A kádar let preteče sedemsto,
Požene jél v triglávskem skalnem morji,
In iz lesá doráslega drevesa
Za zibko bodo iztesáli deske,
In v zibki tej počival bode deček,
Ki bo dobil zaklád podzemeljski.*

Paumotu je spornil Klatoroga pro
manjici, ki so je bil mišobedig vlad
Beckmann kot razlova, da so Triglan-
glatkele mit die Spuer einwigen Glatkele
in Beckman's v foltom. Glatkele 17' on 1872
19 $\frac{1}{2}$ in 20 $\frac{1}{2}$ 1868. Beckmann korus o Klato-
roga je konativigja iz S. Kly. v Leibelkele
Wackellatte 14. 6 in rast. v krit'izini
Oporngini glede na Paum-bachore
koralane manjico o Klatoroga.
Paumtuak Puatol (1840-1905) nem-
čki kornik Lahtnoga vloga, je napisal v
vesnik gube manjico "Klating (1845).
(Dr. Gloran, Paumtuak 102)